

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE.

Člani „Zadružne zveze“ dobivajo list brezplačno.

Cena listu za nečlane po štiri krone na leto; za pol leta dve kroni; za četrt leta eno krono; za člane zvezinih zadrug po tri krone na leto. Posamezne številke 20 vin.

Sklep urejevanja 5. in 20. vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo. — Cene inseratom po 20 h od enostopne petit-vrste, za večkratno insercijo po dogovoru.

Telefon štev. 216.

V Ljubljani, 10. julija 1907.

C. Kr. poštne hran. št. 64.846
Kr. ogrske „ „ „ 15.648

Vsebina: Občni zbor „Zadružne zveze“. Mlekarsko zadružištvo. Razvoj zadrugarstva na kvarnerskim otocima. O zavarovanju goveje živine na Moravskem. Pravila za goveji hlev. Gospodarske drobtine. Kronika Zadružne zveze. Vprašanja in odgovori. Zadružni pregled. Zajtrk šolske mladine. Občni zbori. Inserati.

Občni zbor »Zadružne Zveze«.

In zopet je stopila „Zadružna zveza“ pred občni zbor, da poroča o svojem delovanju, da polaga račune ne samo glede gmotne strani, nego še bolj glede moralnega svojega vpliva na slovensko-hrvatsko zadružištvo. Prejšnje leto je „Zadružna zveza“ pospeševala večinoma zunanjo organizacijo, pospeševala ustanovitve novih zadrug in vplivala na notranjo organizacijo poedinih zadrug širom domovine. Zato so bili njeni občni zbori mali parlamenti, kjer se je vcepila zadružnikom vnema do zadružne misli z namenom, da so domov se vrnivši zanesli jo v zadnjo gorsko vasico. Zato so bili njeni občni zbori mnogoštevilno obiskani.

Letošnji občni zbor ni bil velik po številu — vdeležilo se ga je do 100 zadružnikov —, pač pa je bil zanimiv in impozanten po vrlini vdeležnikov in po zadružni tvarini, ki se je razpravljala na skupščini, odnosno popoldan po skupščini v prostem razgovoru.

Agitacije za udeležbo občnega zbora ni bilo nikakoršne, ker je sklenila „Zadružna zveza“ imeti po dva občna zbora na leto, prvega za uradno razpravljanje v smislu pravil, drugega pa kot pravo zadružno zborovališče, razpravljajoče o zadevah, ki se splošno tičejo zadružištva in njegovega razvoja, manj pa internih stvari Zveze same. Razprave, ki so se vršile na prostem razgovoru, bodo predmet takega občnega zbora, katerega bi pravilnejše imenovali „Zadružni shod“.

Občni zbor se je vršil v četrtek dne 27. junija 1907 ob 10ih zjutraj v veliki dvorani hotela „Union“. Poleg zastopnikov pridruženih zadrug so se ga udeležili baron dr. Pavel Störck, načelnik Splošne zveze

kmetijskih zadrug na Dunaju, in drugi odlični gostje iz Štajerske, Dalmacije in Istre.

Predsedoval je načelnik „Zadružne zveze“ gosp. dr. Krek, ki je otvoril zborovanje in konstatiral sklepčnost občnega zbora. Izrazil je željo, da bi občni zbor pokazal zopet veliko uspeha. Pozdravljajoč najpristrčneje načelnika Splošne zveze na Dunaju, barona dr. Pavla Störcka, je trdil, da je navzočnost njegova dokaz prijateljskega razmerja Zadružne zveze s Splošno zvezo na Dunaju. Za zapisnikarja je imenoval zveznega tajnika g. Svetoslava Premrou.

Gospod baron Störck je nato pozdravil občni zbor v imenu „Splošne zveze kmetijskih zadrug“. Povdarjal je, da razvija Zadružna zveza v poslednjih letih, ko vidno narašča število njenih članic, zelo uspešno delavnost. Vsako zadružno gibanje ima gotove dobe razvoja: Prva doba je doba navdušene ustanovitve zadrug, druga pa obsega težko izpopolnitev notranje organizacije. Zadružištvo ni samo notranje narave, marveč ima velik etični moment, ker hoče vcepiti ljudstvu krščansko ljubezen, pravičnost in vestnost. Prepričan je, da bo „Zadružna zveza“ tudi v bodoče v tem smislu delovala. Pozdravlja še enkrat občni zbor v imenu „Splošne zveze“, katero zastopa in ki združuje danes že 6000 zadrug, tako da se lahko smatra njegov pozdrav kot pozdrav vsega avstrijskega zadružištva.

Predsednik je na to prečital pozdrav „Hrvatske poljedeljske banke“ v Zagrebu, ki se ni mogla vdeležiti zborovanja. Na to je prečital dopis „Kmetijske družbe kranjske“, ki se je po g. predsedniku Otonu pl. Deteli izgovarjala, da ji ni bilo mogoče poslati svojega zastopnika z ozirom na to, da je imela ravno

isti dan svoj občni zbor. Poslala je svoj pozdrav občnemu zboru in mu želela vspešnega nadaljnjega razvoja.

Na to je prečital tajnik Premrou zapisnik zadnjega občnega zbora, ki se je brez ugovora odobril.

Pri poročilu načelstva je govoril načelnik g. dr. Krek nekako tako-le:

Tak občni zbor je neka točka miru v združnem življenju, s katere gledamo nazaj na težave in uspehe, a tudi naprej za bodoče delo. Hvala Bogu za prošlo leto! Napadi na Zvezo so nehali. Načelnštvo ni v političnem časopisju prav nič iskalo zaslombe zase. Vkljub burnem političnem boju se Zveza ni prav nič premaknila in nobena članica se ni udeležila boja. Zveza je delovala mirno in njeno delovanje se je konsolidiralo. Držal sem obljubo, da smatram kot dolžnost, da zaupanje, ki smo ga dosegli za časa brezvestnih napadov, poplačamo z vestnostjo in delavnostjo.

Deluje se mnogo boljše, pomanjkljivosti so se odpravile, načelnštvo in uradništvo deluje v lepem sporazumu, za kar zasluži zahvalo g. dr. Pegan.

Nekaj novih nalog nas čaka: Dosedaj je bila naša centralna blagajna močno aktivna, v bodoče bo zmanjkalo denarja. Vzrok je ta, ker hočemo skrbeti za zanemarjene dežele, Istro in Dalmacijo, ki veliko denarja potrebujejo, pa tudi ker se je pokazal večji podjetni duh med našim ljudstvom, ki išče denarja.

Stopili smo v zvezo z raznimi zvezami: gorenje-avstrijsko, moravsko itd. in posrečilo se bo dobiti denarja. Kaže se, da je centralna blagajna na Dunaju potrebna. Iz političkih razlogov, češ, da bi bila taka centralna blagajna podpora centralizmu, so jo nekateri avstrijski narodi odklanjali. Mi pa stojimo na drugem stališču. Tak centralizem, ki nam pomaga, je koristen. Zato bo predložil resolucijo, da se pozivlje vlada, da ustanovi tako centralno blagajno.

Važna akcija za združništvo je ta, da bi se vojaške potrebščine kupovale pri kmečkih zadrugah, zlasti potrebščine za mornarico v Pulju pri nas. Zadruga zveza bo podpirala to akcijo in vsi se je naj udeležujejo. Z živino pričnimo, potem pridejo na vrsto kmetijski pridelki. To bo velik dohodek za naš kmečki stan. Zadruga zveza je vedno in povsod pripravljena pri vsakem takem podjetju pomagati.

To poročilo načelnika je občni zbor z odobranjem vzel na znanje.

Drugi del poročila načelnštva je imel gosp. dr. Vladimir Pegan, ravnatelj in odbornik Zadruga zveze. Njegovo poročilo se je glasilo približno tako-le:

Lansko leto je bilo leto dela, ne le zaradi napadov, ampak ker se je delalo intenzivno za izpolnitev združne organizacije.

Bilo je mnogo tajnih in zahrbtnih napadov zoper Zvezo. To velja za Istro, Štajersko in Kranjsko. A

našli smo o pravem času sledove nasprotnikov in jim štrene zmešali.

Osnovale so se že letos različne zadruga in sicer 27 mlekarskih, ena sitarska, razne obrtne itd. Prišlo je svoj pristop 10 zadrug, snuje se jih 12. Čez en mesec jih bo 390, tako da bomo po številu druga zveza v Avstriji. To je izreden razvoj. Naj vsak vse, kar mu ni všeč, naznani naravnost načelnštvu! V listih se ne zagovarja Zadruga zveza, ker neče zaiti na politično polje. Uradništvo se je preustrojilo v Zdruga zvezi in imamo samostojno knjigovodstvo, ki mnogo hitreje in dobro dela od dne do dne brez zaostankov.

Pridobili smo kot revizorja gosp. Svetoslava Premrou-a, ki ima nadzorstvo revizij. Prej ni bilo mogoče točno delati, zdaj pa pojde vse gladko in redno.

Lani se je grajalo nerazmerje upravnih stroškov, zlasti plač višjih in nižjih uradnikov. Danes je vse urejeno in naše nižje uradništvo je dobro plačano, ker stojimo na stališču, da se dobro uradništvo mora tudi dobro plačati.

Letos je prišlo 7859 dopisov za rešitev, to je ogromno delo za uradništvo. Na dan pride po 44 dopisov, in poleg tega mora uradništvo še ustno poslovati in reševati mnogo notranjih stvari. Odposlanih je bilo pa 10.314 dopisov — lansko leto 15.297 dopisov.

Od novega leta dobivajo vse zadruga potrjena svoja vplačila in se vsakih 14 dni pošiljajo računi tiskovin. Tako se lahko natančno kontrolira in se računski zaključki hitro in lahko sestavijo. Letos se je že razposlalo 3520 takih dopisov.

V „Narodnem gospodarju se je sprožila misel Zadruga doma, ki pa ni našla odmeva. Misel Zadruga doma pa je bila samo vprašanje, o katerem se naj razmišlja. Danes stvar še ni zrela.

Glede revizij moramo pripomniti, da je naša zveza najcenejša. Drugod se plača 100 kron, za kar pri nas 45 kron.

Zadruga naj se le obračajo do načelnštva za svet in do uradništva „Narodnega gospodarja“, da končni odgovori pridejo na znanje vsem zadrugam.

Na Kranjskem nas čaka tudi še velika naloga, da izpeljemo zadruga organizacijo, kakor tudi po sosednih pokrajinah. Štajerci bodo skoro gotovo ustanovili svoj pododbor in naše delo se bo koncentriralo na Kranjsko.

Načelnštvo je imelo lani 19 sej, letos že sedaj 12, odslej vsak teden po eno sejo.

Načelnštvo se mora danes spopolniti z novimi člani, ker je pokazala potreba, da moramo imeti številnejši odbor, ako hočemo biti kos naraščajočemu delovanju Zveze.

V kratkem izdamo Letopis skupno za tri leta,

ker ni bilo mogoče doslej to storiti. Z naprej pa bodo letopisi točno vsako leto izhajali. Poleg skupne oddaje klavne živine bo naloga zveze, da pospešuje ustanovitev zadrug povsod tam, kjer so potrebne. V to svrhu je izdelal natančni načrt g. kaplan Traven, kateremu naj za to izreče zahvalo občni zbor.

Načelnik g. dr. Krek je na to prečital brzojavke „Saveza srpskih zemljoradničkih zadruga“ v Belemgradu in zadruga v Proložcu v Dalmaciji. Poročilo načelnstva se je soglasno vzelo na znanje in potrdilo.

Uradni vodja g. Gjuro Rašica je k tretji točki dnevnega reda prečital **Poročilo o delovanju „Zadružne zveze“**, oziroma denarne izravnave v VII. upravnem letu 1906, ki se glasi tako-le:

Z zadovoljstvom lahko gledamo na denarno poslovanje naše Zveze v minulem upravnem letu. Poslovanje ni samo v vseh posameznih panogah napredovalo, nego je sklenilo prvikrat z dobičkom, ki je skoraj pokrival zgubo, katera se je vlekla prvih šest let skozi naše računske zaključke.

V	I.	upravnem letu smo imeli zgube	K 10.547.43
„	II.	„ „ „ „ „ „	9.461.27
„	III.	„ „ „ „ „ „	3.592.86
„	IV.	„ „ „ „ „ „	10.807.87
„	V.	„ „ „ „ „ „	3.844.26
„	VI.	„ „ „ „ „ „	8.717.69

Skupaj . . . K 46.971.38

Če od tega odštejemo državne podpore v V. in VI. upravnem letu v znesku „ 23.000.—

je bilo koncem VI. upravnega leta še zgube K 23.971.38

Dobiček v minulem letu znaša . „ 19.579.86

Ostane še nepokrite zgube . . . K 4.391.52

Vloge članic v tekočem računu, ki so znašale	
dne 31. decembra 1905	K 5.498.802.76
dne 31. decembra 1906 pa	„ 6.922.696.99

torej so narasle v računskem letu za K 1.423.894.23

Kredit članicam v tekočem računu je znašal dne 31. decembra 1905 „	5.223.478.64
dne 31. decembra 1906 pa	„ 6.857.789.36

torej se je zvišal za K 1.634.310.72

Vodstvo zveze je vedno smatralo eno izmed najvažnejših svojih dolžnosti, da vpliva na stalnost, oziroma na znižanje obrestne mere. Zato je ohranilo neizpremenjeno obrestno mero tudi v računskem letu, ko se je denar na svetovnem trgu znatno podražil. Pri tem so tudi zvesto pomagale članice „Zadružne zveze“, ki so ostale zveste svojim zadružnim smotrom. Obrestna mera za vloge je ostala neizpremenjena $4\frac{1}{2}\%$, za kredite pa 5% .

Pripisanih in sprejetih obresti za kredite v tekočem računu in za naložen denar je „Zadružna

zveza“ dobila v rač. letu K 318.065.64 izplačala, odnosno pripisala vlogam v tekočem računu „ 289.553.15 in je na naslov obresti imela dobička K 28.512.49

Če temu še prišteje-

mo sprejeti delcredere . „	1.168.81
dobiček pri tiskovinah . „	1.593.10
državno podporo	20.000.—
in nevzdržnjenе dividende za deleže „Zadružne ti-	
skarne“	900.—

dobimo iz teh naslovov dobička K 52.174.40

Uradni stroški so

znašali	K 43.637.51
prištevsji zgubo pri „Na-	
rodnem gospodarju“	565.56
in odpis inventarja	456.19

torej so znašali skupno K 44.659.26

odštevsji povr-

njene stroške K 11.470.06

in predplačane „ 594.66 „ 12.064.72

ostane stroškov v pokritje „ 32.594.54

odbivši to od zgoraj izkazanega dobička

ostane dobička za leto 1906 K 19.579.86

Promet, ki je v letu 1905 znašal K 32.036.748.88

je v letu 1906 narastel na „ 43.777.396.64

in je bil tedaj večji za K 11.740.647.76

(Dalje prihodnjič)

Mlekarsko zadružništvo.

Koncem 1. 1905 je bilo v Avstriji 2153 zadružnih mlekarn, in sicer so se porazdeljevale po posameznih deželah tako-le: Češko: 54 čeških, 20 nemških mlekarskih zadrug, Bukovina 20, Galicija 55, Koroška 4 slovenske in 1 nemška zadruga, Kranjsko 56 mlekarn in 14 sirarn, Primorsko 32 mlekarn in 27 sirarn, Moravsko 96 čeških in 22 nemških mlekarn, Nižje Avstrijsko 312, Gornje Avstrijsko 11, Šlezija 15, Štajersko 4 slovenske in 7 nemških mlekarn, Tirolsko 580 mlekarn in 322 sirarn in Predarlško 131 mlekarn in 388 sirarn.

Mlekarsko zadružništvo je plod najnovejšega delovanja v zadružno-gospodarskem življenju. Prvi korak je na polju onega dela, ki ima zadačo, da povzdigne donosnost kmečkega gospodarstva. Neizpodbitno dejstvo je, da je pri nas kmetijstvo zadolženo do grla. Vzroki zadolževanja so razni in jih tukaj ne moremo nabrojiti. Zato se iz vseh strani deluje na to, da bi se dobil način, po katerem bi se kmetije rešile prezadolžitve in ogromnih zemljeknjižnih bremen. Nasvetovalo se je to in ono, tudi to, da bi vlada prevzela dolgove kmetijstva in jih sama vničevala.

Toda to je želja, ki se ne da obistiniti ne iz državno-pravnih in ne iz gospodarskih ozirov, ker bi potem smeli zahtevati vsi drugi državotvorni stanovi, da se tako postopa tudi ž njihovimi dolгови. Kmet mora plačati dolgove sam, samo sredstva mu je treba dati, da to zamore storiti brez posebne težave in brez občutljivih posledic za njegovo gospodarstvo. Ustvariti se morajo postavne razmere, ki zabranijo nadaljne zadolževanje, urediti se morajo osnove, ki omogočijo kmečkemu gospodarstvu prilagoden razdolževanje. Pred vsem pa se morajo ustvariti gospodarske razmere, ki omogočijo tehnično izboljšavo kmetijstva in gmotno boljšo vporabo in prodajo pridelkov in proizvodov kmetijstva. Izboljšati se mora kmečka produkcija, pomnožiti rentabiliteta kmečkega gospodarstva. Le z boljšim dohodkom iz lastnega zemljišča bo mogoče kmetu izogibati se novemu zadolževanju, mogoče rešiti se polagoma starih dolgovinskih bremen.

Dohodki zemlje, produkti zemlje se dajo izboljšati in pomnožiti s tehnično modernejšim ravnanjem, z vporabo umetnih gnojil, pristnih semen, poljedelskih strojev, z melioracijami, osuševanjem, ovlaževanjem, uravnavanjem hudournikov, zlaganjem in zaokroževanjem zemljišč, razdeljevanjem občinskih pašnikov itd.

Postranski dohodki, postranski kmetijski pridelki in izdelki so pa tem večji in uspešnejši, čim naprednejši in umnejši so kmetovalci, toda tudi tem donosnejši, čim enotnejše nastopajo kmetovalci ž njimi pred konsumente in trgovino. Enotni nastop pa je le mogoč v gospodarskem oziru z zdravim in dobro razvitim gospodarskim združništvom, ki se naslanja na dobro urejeno kreditno združništvo.

Posebno v mlekarstvu in živinoreji leži bogati zaklad postranskih dohodkov za umnega in naprednega kmetovalca. Kjer se razvijajo mlekarne in živinorejske zadruge, tam nastopajo polagoma vedno boljše gospodarske razmere v kmetijstvu. Z razvitim mlekarstvom in z umno živinorejo pride kmet do stalnih in tekočih denarnih sredstev, katere tako krvavo potrebuje za preživljevanje, za plačevanje davkov in dolgov. Denar dobiva skozi vse leto, in ne le ob žetvi ali trgatvi. Važnosti in ugodnosti stalnih tekočih dohodkov uvideva pač danes vsak gospodar, ki se ni ravno zaprisegel, da mora baš tako kmetovati, kakor je praded njegov pred dvesto ali še več let.

Ako se sedaj oziramo na podatke o mlekarstem združništvu v Avstriji, katere smo omenili v uvodu, nam pade najprej v oči, da se mlekarstvo največ razvija na Nižjeavstrijskem in v planinskih deželah naše države. Razvoj na Nižjeavstrijskem je umeven samoobsebi, če pomislimo, kako privlačno silo izvršuje Dunaj s svojimi ogromnimi življenskimi potrebami. Planinske dežele so pa vsled talnih razmer in oblik navezane na živinorejo, odtod tudi na mlekarstvo.

Tirolska in Predarlška prednjačita v tem oziru, toda tudi mi Slovenci smo se začeli v zadnjem času živahno gibati. Ko smo prišli do spoznanja, da je združevanje našega kmetijstva kot konsumenta predčasno, da je ustanavljanje konsumnih zadrug po večini gospodarska naloga, ki ne odgovarja in ne služi še sedanjim potrebam in gospodarskim razmeram na Slovenskem — odkrito priznanje ni sramota, a tudi ne gospodarski greh, zakaj edino le življenje, edino le poizkus je prava šola, — tedaj smo začeli obračati pozornost na kmetovalce kot proizvajalce, producente, in tu smo spoznali kot prvi korak pametnega gospodarskega združevanja na Slovenskem: vsotvršenje mlekarstva. Ta panoga odgovarja formaciji naših tal, odgovarja naši geografski legi: Trst, Reka, Gradec so težišča, so primerni odjemalni trgi za naše mlekarke izdelke. Zdravi razvoj mlekarstvih zadrug bo izdatno izboljšal dohodke naših kmetovalcev. Enotno združevanje mlekarstvih zadrug bo vplivalo na izboljšanje mlekarstvih pridelkov in na njihovo boljše vnovčenje. In ko se naše mlekarstvo združništvo tehnično tako izšola in ojači, kdo nam bo mogel zabraniti izvoz na jug, če to dela Francija, v primernih oblikah celo Avstralija? Izreči to kot sanje, se pravi odrekati Slovincem sposobnost za tehnični napredek, pribiti jim pečat najhujše gospodarske konservativnosti. Narod ob morju, ki se ne zaveda bližine velikoprometnih sredstev in ta sredstva ne uporabi, mora gospodarsko propadati, poginiti.

Za napredek mlekarstva pa je potrebno troje reči: strokovna izobrazba, obsežna vporaba moderne tehnike in strojevja in razvita živinoreja. Za strokovno izobrazbo se je pri nas že začelo skrbeti. Razne javne in privatne korporacije so uvedle mlekarstvo-strokovna predavanja. Zadržna zveza v Ljubljani je začetkom tega leta priredila prvo razstavo masla, združeno s predavanji raznih strokovnjakov o mlekarstvu, mlekarstvi organizaciji in trgovini. Kmetijska družba kranjska prireja razna mlekarstvo-tehnična predavanja, ravnokar trimesečni mlekarstvi tečaj na Vrhniki. Na Gorenjskem se snuje mlekarstvena šola. V Cerknem na Goriškem se je priredil koncem preteklega leta po iniciativi ondotnega Kmetijskega društva in z izdatno gmotno in moralno podporo od strani vlade večtedenski mlekarstvi tečaj, ki se bo ponovil vsako leto, po možnosti tudi večkrat. Mlekarstvi tečaji naj bi se stalno ponavljali povsod, noben občni zbor mlekarstve zadruge naj bi se ne vršil brez predavanja iz mlekarstve stroke. Zadržna zveza v Ljubljani bi resnično morala vsako leto ponavljati mlekarstvo razstavo, ki bi naj bila odprta tudi občinstvu, domačemu in tujemu, da spozna dobrote naših mlečnih izdelkov. Razstava naj bi se ne vršila samo v Ljubljani, nego polagoma povsod, posebno v onih centrih, kjer se nahaja velika vporaba mleka in

mlečnih produktov. Mlekarski potovalni učitelji in izvedenci naj bi bili nastavljeni po vseh naših pokrajinah, ki bi pa ne smeli delati tako, kakor se je zgodilo na Goriškem, kjer je potovalni učitelj pač osnoval celo vrsto mlekarških zadrug, a zatem jih prepustil popolnoma njih osodi. Delokrog v tem oziru je tako velik, da bi tudi Zadružna zveza lahko imela stalnega mlekarškega izvedenca, ki bi moral posebno proučevati mlekarško združništvo drugih držav, osobito pa tehnično stran ravnanja z mlekom in njegovimi derivati, moderno strojevje, moderna razpošiljalna sredstva, pogoje in razmere trgov, ki pridejo glede odjema našega mleka v poštev. Proučevanje bi ne bilo lahko, zato pa tem važnejše. Sposoben pa bi bil za to le mož z večjo naobrazbo, mogoče celo tehnik sam.

Toda razvoj mlekarškega združništva je pri nas istočasno odvisen od intenzivne živinoreje. Če priznamo slovenskim deželam pretežno planinski značaj, potem smo že istočasno priznali, da je za nas najprikladnejše umno planinsko gospodarstvo, ki se v prvi vrsti ozira na obsežno živinorejo. V tem oziru se pa pri nas še vedno premalo dela. Sedaj, ko delujejo razni javni činitelji na to, da se živinoreja v Avstriji povzdigne, ko priznavajo ti činitelji, da hočejo pospeševati in podpirati živinorejske zadruge, mislimo pač, da je tudi za nas prišel ugodni čas, da začnemo tudi mi snovati in pospeševati živinorejske zadruge. Na Štajerskem se take zadruge pridno snujejo, manj na Gorenjskem in sploh Kranjskem, nič na Primorskem. Zbudimo se in delajmo! Kolikor več živinorejskih zadrug bomo imeli, tem boljše bomo prodajali živino, tem čistejšo pasmo si vzgojimo, tem več mleka pridobimo za naše mlekarške zadruge. Posojilnicam pa pripade pri tem delu tudi ena naloga: preskrbovati s tozadevnimi posojili naše kmetovalce, podpirati s potrebnimi krediti živinorejske zadruge.

Dohodke, vedno večje dohodke potrebuje naš kmet, da se reši dolgovi, vse druge obljube so brez prave podlage!

Razvoj zadrugarstva na kvarnerskim otocima.

Zadružna je misao kod nas Hrvata na kvarnerskim otocima dosta dugo spavala i moramo biti iskreni, jedini i glavni pokretač te ideje kod nas jest brat Slovenac — biskup Mahnić. Mi bijasmo preveć konservativni, a da bi nešto takova sami i na svoj riziko poduzeli.

Došav dr. Mahnić godine 1897. za biskupa u Krk i opaziv naš konservatizam na svim poljima, a time i naš veliki nazadak, živo se zauzme, kako bi nas prenuo nesamo u duševnom, nego takodjer i u materijalnom smislu i time nas spasio od propasti.

Najpre odlučuje podignuti u Krku tiskaru, da iz nje može širiti u puk prosvjetu. Sam siromah, sakuplja dionice za to poduzeće med svojim svećenstvom; ovo dvojbeno kima glavom, al pred biskupovim auktoritetom ipak valja koju dionicu uzeti. — „Tiskara na Boduliji! — Aj bo!“ tako smo čuli mnogih govoriti. Tiskara se ipak ustraja, prostorije za nju daje sam biskup u svojoj palači i danas „Kurykta“, tako su dotičnu tiskaru imenovali, stoji na solidnim nogama.

Ne dugo iza podignuća tiskare, ustraja biskup list za pouku puka pod lijepim naslovom „Pučki Prijatelj“. I tu se novotariju prima sa velikim pesimizmom; — listu se prorokuje najviše jednogodišnji život, jer koliko će imati preplatnika? — „Nije to za nas, né!“ to je opet bio općeniti pogovor. Nu „Pučki Prijatelj“ izlazi eto već osmu godinu i dade li Bog sreće, neće tako lahko propasti.

Istodobno sa „Pučkim Prijateljem“ počeo podizati poduzetni biskup svoje biskupsko dobro „Kanajt“, da tu praktični provadja one gospodarske poboljšice, naročito u vinogradarstvu, koje „Pučki Prijatelj“ teoretički tumači, i da tako narodu otvori oči. To je dobro zapušteno, lozu je uništila filoksera, po zemlji raste korov, jedino se vidi po koja kržljava uljika. Biskup si dobavlja vrsnog i praktičnog upravitelja i „Kanajt“ se počeo krčiti za nove amerikanske nasade. Ono nešto kržljivih maslina se odstranjuje, sa iskrčenim kamenjem, koga ima još i preveć, pravi se čvrsta ograda poput kineskoga zida; gdje se nailazi na močvare, te se posušuje i pripravlja za nasade. Troška je mnogo, al biskup se toga ne boji, ima on već kredita. Ljudi stoje zapanjeni, čude se toj biskupovoj eneržiji i to ne samo prosti ljudi, već i inteligenca prorokujuć mu stalnu propast.

Al novi se nasadi amerikanske loze počinu krasno dizati, svake godine isti se povećuju, jer biskup ne sustaje, i danas je „Kanajt“ uzor vinograda na daleko i široko, imajuć do 20 tisuća plodćih loza. Ljudi dolaze iz daleka, da to vide, čude se obilatu rodu i svi to hvale. Bliži Puntari, kojima je „Kanajt“ upravo pred nosom, ugledavaju se u taj lijepi primjer, te općenito i oni krće svoje uništene vinograde od filoksere i danas ima Punat na otoku Krku najviše novih amerikanskih nasada, a time i najviše vina. Eto što čini dobar primjer!

Odmah pri svojem ustanovljenju, počeo je „Pučki Prijatelj“ donášati članke o zadrugarstvu, navlastito o Raiffeisenskim posojilnicama i naputke, kako se iste osnivaju. Al i to se većinom pesimistički shvatilo kao stvar koja nije za nas, jer se nitko u to nije razumio. Al piši danas, piši sutra, k tomu je i sam biskup u privatnom razgovoru u svakoj prilici poticao svećenstvo, da posojilnice ustroji, poslao dapače svoje mlade kapelane držati o tomu predavanja u razna mjesta, te ako i ne sa velikim oduševljenjem, to više

da biskupu ugođe, počeli su neki župnici o tomu raditi, da takvu posojilnicu u svojem mjestu urede.

A bilo je zbilja skrajnje vrijeme, da se na našim kvarnerskim otocima takova šta poduzme. Pronicavi veliki duh biskupa Mahnića uvidio je pogibelj, kako naš siromašni i zapušteni kmet svakim danom pada u sve to veću ekonomičku propast i kako će posvema propasti, ne pomogne li mu se za dobe. Neka njegovi protivnici laju proti njemu što hoće, nepristrana i najnepovoljnija povjest morati će priznati, da je on kvarnerske otoke preporodio. Lihvarstvo bilo je preuzelo takav mah, da je najmanji kamatnjak iznašao 8, 10, 12 i do 20 postotka. A nećemo pogriješiti ako utvrdimo, da je do 80 % pučanstva bilo u rukama lihvara, bilo u posudjenim novcima, bilo u na dug uzetoj robi. Godine slabe, dobitka od nikud, filoksera nadošla — nije preostalo drugo nego dužiti se i neprestano dužiti se, ne pitajući koliko je kamata, samo daj, jer potreba nema zakona. Što se je posudjivalo unapred na prirodu: na ulje, drva, janjce i tomu slična, tu se još gore prolazilo, jer lihvar nebi davao kadgod ni polovicu vrijednosti. Dok se jedan dug još nebi izplatio, već se moralo činiti novoga i tako dugovi od dana na dan rasli. Što nije činio novčar, to je činio trgovac, dajući hranu na dug i računajući pri tom kako se njemu prohtjelo. Mnogi novčari, tobož iz čovjekoljublja do siromašnog naroda, nakupovali bi na veliko na Rijeci kukuruza (jer je kod nas glavna hrana kukuruzna palenta [žganci], a osobito u tadašnja gladna vremena bila je malne isključiva), pak to onda narodu na kredit prodavali, uz svoj masni dobitak. Njih bi naime star kukuruze (oko 60 kg) stojao 5 do 6 for., a najmanji zaslužak na tom staru bio je jedan do dva forinta.

Miserija (siromaštvo) bila je takva, da se nadničara plaćalo sa 30 do 40 novčića dnevno i aj Bože, da se i to moglo gdje zaslužiti. Kad bi se doznalo, da se gdje god storila kakva radnja, najviše gradnja cesta i željeznica, dizale se iz pojedinih mjesta cijele čete i tamo polazile, da si štogod zasluže. Više puta trebalo je ići na velike daljine: u Bosnu, u Galiciju itd. pak se moralo posuditi za troškove puta, a tada bi opet lihvar najviše zaslužio. Čuli smo, da je jedan lihvar siromašnim radnicima kad su polazili u Bosnu na radnju, za posudjenih 15 for. uzimao nakon tri mjeseca 20 for., a to čini ništa nemanje nego 120 %. Mnogoputa se je tim siromasima dogodilo, da pokle su se zadužili za put i silno se nahnodili, morali se napokon kući vratiti bez radnje, pošto bi ih na dotičnom djelu bilo već toliko, da za njih nije bilo više mjesta. Na Rijeku i u Pulu polaziti na rad za manovala t. j. za nosenje melte i kamenja pri gradnji kuća i palača, bio je već davni običaj naših otočana i sretan onaj, koji je mogao takvu radnju dobiti uz jedan forint dnevnice. Nekoji

su već tada bili počeli seliti se u Ameriku i to u južnu u grad Buenos-Ayres, nu tamo je bilo slabog zaslužka, jer ako se je prilično i dobivalo za radnicu u tamošnjem novcu, to taj novac nije ni polovicu vrijedio, kad ga se htelo poslati kući, zamijeniv ga u zlato. To kažu da je i danas tako. Radi toga se nisu ljudi ni mamili toliko, da podju u Ameriku kao danas, kad ima boljeg zaslužka. Još ih ima od te dobe i danas u južnoj Americi, koji se valjda nikada neće ni vratiti. Dakako novce za put do tamo trebalo je posuditi, a trošilo se do 200 for., običajni pak kamatnjak bio je papir za zlato t. j. za 200 for. posudjenih u papiru, morao je dužnik nakon godine dana vratiti vjerovniku 20 lira šterlina, koje su u našem novcu vrijedile oko 250 for. a to bi došlo 25 % i nitko to nije smatrao preveć.

Uz takve prilike otvorila se koncem godine 1899. prva posujilnica u Dobrinju na otoku Krku. Energički mladi župnik Trinajstić nešto nagovorom biskupa, nešto po vlastitoj inicijativi, prihvatio se ozbiljno posla i što Bog dade i sreća junačka. Ja, da iskreno kažem, nisam bio preveć oduševljen za to poduzeće, s jedne strane što se u stvar još nisam potpuno razumio, a s druge, što sam znao da vlada velika siromaština, pak sam se bojao, da će biti posudjivača još i preveć, al ulagača premalo, pak da nećemo moći sve potrebe namiriti. Iz početka nijesmo imali ni potrebitih knjiga ni tiskanica, nego se je moralo sve pisati. Osobito moramo pohvaliti Istarsku posujilnicu u Pulu, koja nam je badavno priposlala sve knjige i tiskanice i dala prve naputke.

Već prva godina, koju smo započeli sa 1. siječnja 1900, dakle sa novim stoljećem, pokazala je, da je bilo neispravno moje pesimističko raspoloženje, pošto cijelokupni promet od kojih 35 tisuća kruna vrtio se sa domaćim novcem, t. j. nismo se nigdje zadužili ni filira, nego smo još dapače nešto malo novca drugdje uložili. Kamatnjak bijasmo ustanovili 4 % za ulazače, a 5 1/2 % za dužnike. Dakako da je ovih 5 1/2 % za dužnike svih usupnulo, jer do tada nisu bili naučeni na tako nizak kamatnjak i posujilnica je počela dobivati u narodu sve to veće povjerenje, pak je njezin promet od godine na godinu rasao tako, da smo prošle godine imali prometa malne pol milijona kruna. Već početkom godine 1904. snizilo se kamatnjak za dužnike na 5 %. Uloženog novca imademo skoro 300 tisuća kruna, od kojih je doma posudjenih do 100 tisuća, dočim skoro 200 tisuća imademo uloženo na drugim posujilnicama: u Pazinu, Buzetu i kod Zveze. Rezervni naš fond iznaša već preko 7000 kruna, i sada se ide za tim, da posujilnica sagradi vlastitu kuću.

Mora se reći iskreno, da toliko novca nebi nikada bilo, da nije Amerike, al opet ni iz Amerike nebi nikada došli toliki novci, osobito na početku, da nije

posujilnice, jer je ona svima dala posudu za put. Danas već posujilnica uživa potpuno povjerenje naroda i ljudi blagoslivlju njezinu ustanovu. Privatnik, ako se baš koji srami doći na posujilnicu, ne može već skuplje od 6 % dobiti.

Iza dobrinjske posujilnice počele su po otoku Krku nicati i druge: tako u Omišlju, Krku, Baški, Vrbniku i Puntu, te je još jedina općina Dubašnica, koja posujilnice nema. Sve djeluje blagotvorno i svuda dobro uspjevaju.

Na otoku Cresu ustrojila se prva posujilnica u gradu Cresu. I ta je bila od velike potrebe, jer dok je krčki seljak, ako i zadužen, barem slobodno disao, te zadržao svoje čovječje dostojanstvo t. j. ipak čutio svoju slobodu, to je creski bio posvemašnji rob nekoliko gospode. Ta gospoda vrtila su s njime kakogod su htjela, te je u političkom smislu creski kopač, koji je sav hrvatskoga roda, bio tako potišten, da se nije usudio ni dahnuti, a kamo li prigovoriti nepravdi, kojom se njegov jezik posvema istisnuo iz škole i općine. Ako sada nešto slobodnije diše, ako već gospoda, koja upravljaju njegovom sudbinom na općini pred njimi strepe, da učini kraj njihovome stoljetnome gospodstvu, to je zasluga posujilnice, koja je toga kopača oslobodila njihovih ruku, tako da je on jedva sada počeo otvarati oči, tko mu je prijatelj, a tko neprijatelj. To je već creski kopač pokazao i prigodom posljednjih sveopćih izbora za carevinsko vijeće, kad je 14. maja 1907. naš kandidat Vj. Spinčić u samom gradu Cresu dobio više glasova, negoli talijanski kandidat Constantini. Tko bi to bio pred nekoliko godina ni pomislio, da će se, taj vječni rob, usuditi glasovati proti volji svoje gospode? Posujilnica lijepo napreduje, a njezinom inicijativom podigle se u Cresu i druge zadruge, o čemu ćemo niže.

(Dalje prih.)

O zavarovanju goveje živine na Moravskom.

Kot gospodarski, tako tudi politični časopisi so prinesli pred časom poročilo o finančnih posledicah deželne zavarovalnice na Moravskem, po katerih narašča deficit obeh sekcij iz dobe zavarovanj od leta do leta, in istotako pa tudi narašča neprestano število zavarovane živine. Uzrok teh neblagih razmer iščejo tu pa tam. Z ozirom na deficit navaja se vendar drugo poročilo, vsekako pa ne dovolj vestnega ravnjanja od strani zavarovanih. Kako daleč bi tu mogli imeti prav, hočem pokazati na posledice ene takšne majhne zavarovalnice.

V občini L. je na Moravskem nastopilo domače zavarovanje goveje živine na življenje 1897. leta, torej kmalu po razdoru prisilnega deželnega zavarovanja ter torej traja že deset let. Ker torej nedostaja nekakšnih vzglednih pravil za podobne zavarovalnice

ter je odobrenje vzornih pravil neodvisno za urade podobne vrste, se je več gospodarjev - živinorejcev združilo na podlagi zapisnika, katerega mora slehrni kdor pristopi podpisati, s čemur se zaveže, da se v slučaju nekakšnega sklepa podvrže brez daljšega priziva odloku komisije, obstoječe iz osmerih udov, ki je izvoljena od zavarovancev vsako leto ob enem z odborniki.

Ta komisija izvršuje po zapisniku ji naloženo funkcijo, zapisuje živino, vodi zapiske in knjige ter ceni škodo v slučaju odškodovanja, kakor tudi to, da spravi žival v denar, kadar je potreba, a to svojo nalogo opravlja brezplačno, tako da je to članstvo torej le nekako častno.

Lastnik živine ima pravico si sam določiti pri zavarovanju višjo ceno živali. V slučaju pogina ali prisiljene odprave pa obvelja odlok komisije. Zavarovanje se razteza na vse nezakriviljene slučaje ter se plača 80 odstotkov odločene cene. Stroški zdravljenja, ki znašajo nad 10 kron, se plačujejo iz blagajnice. Zavarovanje počiva na osnovi vzajemnosti in letna plača iznaša v prvih treh letih 1 odstotek. Letni prebitek se prideva rezervnemu fondu.

Ko je rezervni fond narastel ter je napočila bojazen, da bi uradi mogli seči po njem, se je znižala premija za pol odstotka. Vendar tudi to znižanje ni imelo na rezervni fond slabih posledic; nasprotno celo pri tem nizkem plačilu je ta fond naraščal od leta do leta, da je znašal koncem l. 1905. pri neznatnih dohodkih že 1721 K 67 vin. Za pojasnilo razvoja naj služi priložena tabela:

Leto	Štev. udov	Zavarovanih živali	Zavarovalna vrednost	Plačano za premije	Stroški kot nagrada na stale škode	Poginilo je	Bilo posloma odpravljeno	Švota prodanih živali	Rezervni fond koncem leta
1897	73	263	46.080	460.20	20.24	—	—	—	458.02
1898	70	241	43.780	437.80	960.00	—	4	398	737.60
1899	65	224	40.680	406.80	826.00	2	3	300	966.68
1900	62	232	44.380	221.90	500.00	1	2	320	1049.30
1901	63	231	46.720	233.65	137.87	—	1	160	1272.78
1902	61	214	43.870	219.35	138.83	—	1	160	1513.30
1903	62	241	46.530	232.65	670.71	1	3	300	1374.94
1904	66	241	52.560	262.60	488.10	—	3	334	1483.68
1905	57	250	59.210	297.55	489.56	—	3	480	1721.67
1906	60	214	55.000	275.00	—	—	—	—	—

Opomba: Poginuli živali sta bili priznani za nezakriviljen slučaj in priznано darilo 100 K.

Najsi tudi je letna premija tako neznatna, se je vendar še znašlo dovolj živinorejcev v mestu, ki nočejo dati zavarovati svoje živine. To so ljudje, ki se ne zmenijo za napredek in za novotarije sploh ter so njih zakrneli nasprotniki, dasiravno morajo priznati dobiček zavarovanih v slučaju nesreče. Očividno je, da takšen kmet mora biti k vsemu prisiljen. Njih število znaša četrtno vseh živinorejcev ter nekakšno petino števila živalij, kateri so bili iz početka zavarovani, ko pa nesreče ni bilo, niso hoteli več odrajtovati zavarovalnine. Drugi pa, ki poprej

niso bili zavarovani, so sedaj pristopili, najsi tudi je pristopnina 6 kron za glavo precej visoka. Da k deželni zavarovalnici niso pristopili, je bilo krivo to, da je zavarovalnina ondi zdato višja, pa tudi drugi stroški so, ki pristop obtežujejo.

Iz tega je razvidno, da se stroga krajna kontrola, vzajemno kot najcenejše oskrbovanje lahko nadeja na tem polju dobrih vspehov.

P. M.

Pravila za goveji hlev.

Splošna pravila.

1. Bodi živini prijatelj in ne muči jo nikoli; bij previdno, pa ne brez posebnega povoda, čuvaj se nepotrebnega karanja in ravnaj z živino prijazno in vestno!

2. Skrbi, da bodo okna čista, tako da pride svetlo solnce v hlev! Svetloba pospešuje zdravje.

3. Hlev naj bo suh in čist — ne samo korita in hodišča, nego tudi stene, strop, vrata in hlevsko orodje, najbolj pa Ti sam.

4. Prezračí kolikor mogoče veliko, posebno zgodaj zjutraj, po zimi pa glej, da ne bo prepíha v hlevu!

5. Skrbi po zimi za pravo toploto! Toplomer, katerega obesiš sredi hleva, naj kaže: v hlevu za veliko živino 12—15° Celzija, za teleta 15—17° C, kjer je pa bolna živina, ravnaj se po posebnem predpisu. Topel hlev je prijeten in Ti prihrani na krmi, pretopen hlev pa omehkuži in oslabi.

6. Živina naj bo čista, pravočasno odstrani ali pokrij gnoj, skrbi, da se pravilno odteka gnojnica! Debela, mehka šotna nastilja kot pomožna nastilja Ti prihrani dela pri očedenju, Ti popravlja zrak v hlevu in izboljša hlevski gnoj.

7. Razstíljaj hlevski gnoj na gnojišču enakomerno in skladaí ga trdno, pa mokrotno.

8. Skrbi, da ne bo živina ne predaleč in ne preblizu privezana, tako da more udobno leči in vstajati, ne da bi druga drugi nagajala!

9. Ne trpi na živini mrčes, pobíjaj podgane, miši, dihurje in kunce; varuj pa lastovke in sove!

10. Kar Ti manjka, zabeleži si točno in pravilno!

11. Brez Tvojega dovoljenja ne pusti nobenega tujca v hlev in ne daj se izpraševati o vsem od strani kupcev.

12. Pazi na luč! Če prične goreti, kliči takoj na pomoč, pa skušaj najprej rešiti ljudi in živino!

13. Skrbi, da se ne dela prah v hlevu; pomoči, ako je potrebno, hodišča z vodo, predno pometaš!

14. Skrbi za dobro in udobno naprego in pazi na parklje in kopita!

Pravila za krmljenje.

15. Ne vporablaj nikoli v hlevu plesnevo seno ali slamo ne za klajo in ne za nastiljo, ker pokvarijo plesne glivice, ki odletajo, zrak v hlevu! Preiskuj posebno, ali je seno zunaj hleva suho in brez plesni in ali ne diši po njej! Pokvarjeno klajo in pokvarjeno nastiljo nesi na gnojišče ali kompost, ne pa v hlev!

16. Skrbi, da bo dodatna klaja (Kraftfutter) suha, da jo hraniš zračno in ne previsoko, tako da se ne segreje, splesni in postane žaltava!

17. Odstrani zemljo od repnate in gomoljaste klaje, predno jo vporabiš; pazi, da ne pridejo v klajo koščeki železa ali stekla!

18. Ne krmi nikoli s premrzlo ali zmrzlo klajo! Pazi, da bo pitna voda čista in topla za vsaj 8—11° Celzija! Premrzla voda je nezdrava, pregorka oslabi, žeje pa ne vgasne.

Pravila za molžnjo.

19. Očedi kravja vimena pred molžnjo z raskavim, čistim in suhim kosom sukna; če so polna blata, s suho slamo, senom ali travo; če moraš oprati z morno vodo, osuši vimena predno molžeš!

20. Molzi s suhimi rokami, ne z mokrimi; prvekratí pomolzi v tla in ne v posodo! Sam bodi snažen pri molži! Pomolzi s pritiskom cele roke! Mleko vrži po mogočnosti zunaj hleva v skupno posodo! Vporablaj hladilne naprave, če jih imaš! Odstrani mačke in pse od molžne posode!

21. Pomolzi vse, ne pretrgaj molžo, h koncu povaljaj vimena in ne zabi še enkrat pomolzti! Zadnje mleko je najbolj mastno.

Ravnanje pri boleznih.

22. Ne mešaj mleko živine, o kateri sumiš, da je bolna, ali pa je res bolna, z onim zdrave živine. Pomanjkljivosti na vimenih in pomanjkljivosti mleka pusti takoj preiskovati.

23. Opazuj vsak sumljiv pojav bolezni! Pazi posebno na to, ali ima vprežna živina rane vsled pritiska in skrbi, da jih takoj odpraviš!

24. Bodi usmiljen s trpečo ali bolno živino, neguj jo, in ne trpi da bi se prenačlila krava pri storitvi, ali pa da se jo zanemarja in ž njo surovo postopa!

25. Ne pusti storečo živino ne prej in ne po storitvi, pa tudi ne, ako je bolna, stati pri mrzlih zunanijh vratih ali pa pod odprtimi okni, varuj jo prepíha in prehlada. Bolno in bolezní sumljivo živino krmi, napajaj in pomolzi posebej.

(Illustrierte landw. Zeitung).

Gospodarske drobtine.

Čemu je važno to, da se krava najmanj 6—8 tednov pred povrženjem ne molze. Jako važno je to, da ima krava, ki je dobra molznica, nekaj časa pred povrženjem

mir, da bi zamogla s tem, da se ne molze ojačiti tele, ki ga nosi v sebi. Krava, ki je suha (da ne molze), se s tem okrepča, pa tudi tele pridobi na vagi; nasproti temu pa vidimo krave, ki so molzle do poslednjega trenutka, da so močno shujšane, da so teleta, ki jih dobimo od njih, zelo slaba ter izpostavljena z materjo vred raznovrstnim boleznim. Kravo, ki stoji suha, lahko zdatno krmimo, toda ni treba, da bi se godilo preveč, ker bi vtegnila zboleti, ali bi se ji vnelo vime, ali pa bi dobila vročnico. Ta pridavek na krmi mora biti vsaj za polovico tako velik, nego navadna porcija, ki jo dajemo kravi takrat, ko nam po odstavi teleta najboljše molze. Ako krava noče pred povrženjem sama nehati molzti, pa ji odtegnemo pred povrženjem krepko krmo in ji damo namesto trikrat, le po dvakrat na dan, tako da konečno neha molzti. Kadar krava stoji suha, se v mlečni žlezi vstvarja manj mleka in primerno je, da vsakih 4—5 dni vime dobro pregledamo, da tukaj nemara ne bi nastalo nekakšno vnetje, ko bi se vtegnilo mleko skvasiti.

Ako hočemo dobro molznico kot tako ohraniti za dalje časa, moramo paziti na to, da jo polagoma pripravimo k temu, da postane suha; samo pri kravah, ki so predebele in kravah, ki dosti ne molzejo, se priporoča, da jih le malo časa pustimo biti suhe, da s tem nemara vsaj nekoliko vplivamo na njih molžo.

Kako se pride v okom kvakanju kokošij? Dostikrat vidimo na deželi, da naše gospodinje, ako hočejo, da bi jim kokoši nehale kvakati, jih vtapljajo v mrzlo vodo, ali jih zapirajo v mrzel, temen prostor ter jim dajejo le malo jesti. Podobno ravnanje je pa vendar slično mučenju živali ter se priporoča dokaj bolje, ako denemo kokoš na svetel, snažen, prezračen in zaprt prostor ter jo krmimo le zgolj s kuhinjskimi odpadki (s kuhanim ohlajenim sočivjem), da pridenemo k njej mladega, krepkega petelina, ki ga nalašč redimo z zrnjem. Na ta način se najlažje pride v okom kvakanju.

Izkušnja pri kopanju krompirja. Kdor je bil prisiljen kopati krompir precej meseca avgusta, ker je hotel ondi sejati ozimino, kopal je zlasti krompir „Magnaboni“ zelo droben, komaj tako debel, nego so orehi. Kdo ga je kopal okolo 10. oktobra, on je videl, za koliko se je krompir med tem časom že odebelil. Kdor pa ga je kopal še 12 dni pozneje, je kar strmел nad tem, koliko se je krompir med tem časom popravil, zlasti „Magnaboni“ je dosegel trikrat tako veliko debelost nego pred enim mesecem.

Strd kot sredstvo zoper bedenje. Osebe, ki ne morejo spati morajo se poslužiti tega sredstva: pred spanjem naj povžijejo zvečer 1—2 kavovi žlici strdi bodisi s dodatkom, ali pa z belim kruhom, ali v mleku, kakor komu ugaja. Mnogi ljudje pridobé s kratko uporabo tega sredstva zdravo spanje, zakaj strd redi kri, je redilna ter deluje pomirljivo. Zlasti nervozne osebe dosežejo s pravilnim uživanjem strdi.

Vpijančljivi kruh. Bivalcem Ussurijskega kraja (vzhod. azijska Sibirija) rodi v nekaterih letih žito, katero ni primerno za pripravo jedil ali krme. To se javi ne le pri zrnih pšenice in žita, marveč tudi na ovsu in na konopljenih zrnih.

Kruh, ki je pripravljen iz takšnega zrnja, dela poseben vpliv na človeka, ki ga je povžil — začuti namreč nekaj takšnega, kakor bi padel z neba, ali se gibal v megli, in v glavi se mu vrti; z eno besedo človek je pijan. Živali, kakor n. pr. pes, se takšnega kruha niti ne dotaknejo, kakor bi po nagonu vedele, da je takšen kruh škodljiv zdravju.

Vzrok te vpijančljivosti je posebna goba, ki se oprijemlje zrnja ter pri mletvi dospe k moki. Ta goba, katero

je mōči z drobnogledom spoznati, pripada k oni vrsti gob, ki se imenuje „ustilago“.

Bivalci teh mest, kjer se nahaja to vpijančljivo zrnje, si pomagajo v letih, ko je te nagajilke obilno, s tem, da poskušajo zrnje oprati z vodo. Nalijejo v posodo vode, v katero namočijo zrnje, pri čemur skaženo zrnje splava na površje ter se odbere. Zrnje tako očiščeno, se potem suši in zmelje. Bližnje pojasnilo o življenju in ugonobljenju te gobe pa nikakor ni znano.

Zavarovanje goved v Spodnji Avstriji. Po poročilu spodnje avstrijske zavarovalnice posnamemo, da je bilo ondi 1901/2 l. 56.251 udov ter zavarovanih živalij 177.359 glav za ceno 51.140.777 K. Za premije se je sprejelo 855.295 K in sicer za govedo 453.599 K, za konje pa 401.696 K. Odškodnine se je izplačalo za govedo 696.589 K, za konje pa 353.264 K. Odstotki zgube so narastli pri govedi za 2·25%, pri konjih pa 353.264 K torej 3·02%.

Zdravljenje bradavic na kravjem vimenu. Kravam se pojavijo kaj pogostoma dovolj dolge bradavice, ki se lahko razširijo od ene krave na drugo. Da se to razprostiranje omeji, je potrebno, da kravo, ki ima bradavice, molzemo na drugačnejši način ali po kom drugem nego ostale krave. Znano je namreč, da bradavice pri opraskani koži prehajajo tudi na človeka, ali nasprotno.

Izvesti na vimenu nekakšno operacijo pač ne priporočamo, torej tudi podvezavo z gumovo nitjo, ki je kaj pogostoma v rabi, ker to le draži kravo ter jo privadi, da se nauči breati, zlasti pri molži. Najbolje je, bradavice z ostrim nožem pri sami koži nakrat odrezati ter s peklenskim kamnom (lapisom) krvavečo mesto dobro izpaliti in čez trenutek omiti s slano vodo. To operacijo zamore pa izvršiti le strokovnjak, to je živinozdravnik. Ako pa hoče živinorejec bradavice brez vsakršne nevarnosti zdraviti, učini najboljše, ako pomaže bradavice s pomočjo nežnega čopiča s solnato-kisovo kislino in sicer na naslednji način: Po vsaki molži se vime in sesci z bradavicami posuti z milom in vodo omijejo, da se maščoba, ki pri molži nastane, odstrani, na to se vse čedno posuši in bradavice se natarejo najpogosteje med dvojno molžo. Na to se jamejo bradavice lupiti in razpadati, dokler se končno ne izgube popolnoma.

Ako se pojavijo velike bradavice živali na životu, pa je najboljše, da jih živinozdravnik operira ter izžge z razbeljenim železom, ostanki pa se mažejo s solno jesihovo ali jodovo tinkturo. Ako pa živinorejec noče dati živali operirati, naj namaže bradavice z raztokom kisline nekolikokrat na dan. Bradavice s pecljem pa je najbolje podvezati z gumovo nitjo, da potem odpadejo.

Črvi v lesu in njih ugonobitev. Priroda kaže različne škodljivce med živalstvom, ki škodujejo plodu na polju, vrtu in v gozdu. Tem se včasih pridružijo še med domačim pohištvom kaj neprijetni gostje. K škodljivim živalim, ki škodujejo v domačiji, je mōči prišteti v prvo vrsto lesnega črva, ki ugonobljuje lesene predmete, tako, da so ti v kratkem času popolnoma ugonobljeni.

Ti črvi so majhni, ozkega života, trdi in valjasti ter sestavljeni običajno iz 11 členov in skrite glave. Njih barva je temnosiva ali črna. Ko se nahajajo v nevarnosti, ali ako se jih dotakneš, se narede mrtve. Ličinke v obliki malih črvčkov s šestimi kratkimi nogami delajo si po suhem lesu hodnike. Na pomlad ličinke dozore in si naredé ranejšo posteljo, v kateri se zabubijo; čez nekoliko tednov se izpremené zakrinkane larve v dorastlo golazen, ki potem delovanje larv nadaljuje.

Najznanejši izmed teh črvov je mrliški črv (*Anobium pertinax*), čegar ličinka belemu črvu podobna razvrtava les na prah ali v tako imenovano črvojedino.

Črv nalega s trdim svojim oklepom na les, s čemur vzbuja posebne glasove, ki so slični tikotu žepne ure, kar se zlasti po noči razločno sliši. Poleg tega je mōči imenovati tudi splošnega lesnega črva, ki ga pogostoma najdemo v domačiji ter rastlinskega črva, čegar ličinka požira poglavitne rastlinske ter živalske zbirke.

Najsi tudi so črvi najhujši škodljivci pohištva in lesa sploh, vendar se je mogoče pred njimi varovati škode, ker poznamo nekatera sredstva za njih ugonobitev. Po črvu napadene predmete je treba dati za nekaj časa v pekarno ali nekam drugam za nekoliko ur v toploti za 60° C, kar zadostuje da se škodljivec uniči. Vendar pa se toplote ni mōči vsikdar poslužiti n. pr. pri predmetih tako velikih kakor je škrinja, na drugih bi vtegnila trpeti škodo barva in lesk predmetov; podobno tudi pri podih, stopnjicah, tramovih i. t. d. se ni mogoče poslužiti toplote.

Drugo dobro sredstvo zoper črva v lesu je voda. Napadene predmete potopimo in da smo zagotovljeni vspeha, jih pustimo najmanj 24 ur v vodi, na kar se črva gotovo odkrižamo.

Pa tudi vode se ne moremo poslužiti v vseh slučajih. Dobro in kaj zanesljivo sredstvo zoper tega črva je bencin. Tega sredstva se je mōči poslužiti pri vseh lesenih predmetih, ne da bi se bilo treba bati kake poškodbe. Pa tudi izvršba je zelo prednostna. Bencin se bodisi nalije v odprtino, ki jo naredi črvi, ali pa se vbrižguje vanjo z brizgalnico. Po vbrižganju je dobro luknje mahoma zamašiti, da bencin iz lesa kmalu ne zibne. Za zamašenje lukenj se kaj dobro prilega ugneten il. Še bolje nego bencin pa vpliva solfonklorna kislina. Raba je podobna, ker predmete položimo v neko zaprto posodo in jih s solfonklorno kislino dobro pokadimo. Obe tekočini je mōči v lekarni ali drogerijah za majhen denar kupiti. Pri uporabi teh tekočin je treba biti previden, namreč, da se vbrižgavanje ne vrši pri goreči sveči (luči), zakaj obe tekočini se kaj radi vnameta. Tramove, pod in podobne predmete je mōči zavarovati zoper črve, ako jih namočimo eno ali večkrat s karbolinom, vodnim steklom i. t. d.

Ako se pa imamo tega škodljivca temeljito odkrižati, treba je lesene predmete sedaj pa sedaj pregledati in pozavivše se črve takoj ugonobiti. Zlasti ne opustimo pregledati staro pohištvo, pletene koše i. t. d. ker so to prava gnezda teh škodljivcev.

Stare predmete in brez cene od črvov napadeno pohištvo pa je najbolje da sežgemo.

Kronika Zadrugne zveze.

Zadrugna zveza v Ljubljani je imela v prvi polovici l. 1907 skupnega prometa 25.004.873,56 K, v tekočem računu z zadrugami skupnega prometa 9.976.722,05 K. Zadruga so vložile v tem času vlog 3.102.520,51 K, dvignile pa 2.076.849,03 K in znaša stanje vlog v tekočem računu koncem meseca junija 7.948.368,47 K. Izplačalo se je zadrugam kredite na tekoči račun 2.856.790,80 K, vrnilo so 1.940.561,71 K. Stanje kreditov v tekočem računu znaša koncem polulelja 7.774.018,45 K.

Občni zbor „Gospodarske zveze“, centrale za skupni nakup in prodajo v Ljubljani, se vrši v četrtek dne 18. julija t. l. ob polu 3. uri popoldne v hotelu „Union“.

Odborova seja „Zadrugne zveze“ v Ljubljani se vrši dne 15. julija t. l. Glavna točka dnevnega reda je konstituiranje novega, po številu pomnoženega odbora.

Registrirajo se sledeče naše zadruga: Slamnikarska zadruga v Mengšu in Kmetijsko društvo v Mengšu. S slamnikarsko zadrugo se naše gospodarsko zadrugništvo zopet pomnoži za eno važno pridobitno osnovo.

Pristop k Zadrugni zvezi so prijavile sledeče zadruga: Hranilnica in posojilnica, Dobrova; Ljudska posojilnica, Logatec; Seoske blagajne za štednjo i. zajmove, Dolnji Humac na Braču in Sutivan na Braču; Krščanska zadruga pripomoči i. štednje, Spljet; Hrvatske pučke blagajne Gradac in Zaostrog v Dalmaciji; Uljarska zadruga v Kalima v Dalmaciji.

Domače hranilnice. Hranilnice in posojilnice, ki želijo dobiti vzorec hranilnih pušic (šparovčki), naj se za te oglasi pri Zadrugni zvezi. Zadrugniki, pospešujemo štedljivost s tem, da povsod širimo domače hranilne pušice!

Mlekarske zadruga opozarjamo, da je Zadrugna zveza ponatisnila zanimiv in poučen članek „Kratko navodilo za izdelovanje čajnega masla“, katerega je letos v „Narodnem Gosp.“ pisal mlekarskim zadrugam v uporabo strokovnjak, g. Jakob Legvart, deželni mlekarski nadzornik za Kranjsko. Brošuro je dobiti pri Zadrugni zvezi.

Glede napovedi opozarjamo vse zadruga, ki so v to obvezane, da naj redno prilagajajo napovedi sami dva računski zaključki in prepis zapisnika občnega zbora, ne pa kakor doslej dva sama izvoda računskih zaključkov, od katerih eden ostane vladi, drugi pa za napoved.

Istočasno opozarjamo, da naj ločijo napovedi podvržene zadruga že v računskih sklepih obresti, katere plačujejo za hipotekna izposojila, od onih, ki jih plačujejo za zemljeknjižno nezavarovana izposojila. S tem prihranijo pisarije sebi, davčnim uradom in naši zvezi.

Predavanja iz zadrugništva. Zadrugna zveza v pripravi po svojih govornikih vsako nedeljo po 2—3 predavanja v raznih krajih, kjer že obstojijo zadruga, ali se pa še le snujejo. Našim zadrugam in drugim, ki se zanimajo za zadrugništvo, širom naše slovenske domovine, svetujemo, da naprosijo pravočasno Zadrugno zvezo v Ljubljani za predavatelja. Kjer je mogoče, predava tudi naš urednik gosp. Svetoslav Premrou, ki je že znan predavatelj iz zadrugne stroke.

Mlekarski tečaj na Vrhniki se je zaključil slovesnim potom v nedeljo dne 7. t. m. Posebno poročilo prinesemo v prihodnji številki.

Listnica uredništva. Hranilnica in posojilnica, Zreče. Hvala Vam lepa za jezikoslovni pouk. Zanimalo nas je. V zadnjem „Nar. Gosp.“ pa je stalo vsled tiskovne pomote „Zreče“ mesto „Zreče“, zato nas ne zadene ravno tako velika krivda. Oprostite!

* Čujemo, da se obrača javno in privatno pisec knjige „O prvinah in spojinah“ na razne gospode, češ, da so oni napisali dotično oceno v „Nar. Gosp.“ Čudimo se, zakaj danes stojimo pač na taki kulturni stopinji, da uvažujemo stvar in ne osebe. Sicer so pa tudi za nas Slovence prenehali oni zlati časi, ko se je hvalil vsak spis, samo da se je prikazal na našem književnem polju!

Naročniki, ki še niste poravnali naročnine, storite svojo dolžnost. List radi izdajamo, za to pa potrebujemo denar.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 21. (Hran. in pos. v T.) Ali je mogoče vporabiti hranilne knjižice naše posojilnice kot kavcija pri zakupu lova?

Odgovor 21. Da, in sicer po § 35. zakona z dne 22. novembra 1901, ki dovoli, da se smejo prevzemati v navedeno svrhu tudi knjižice raiffeisenskih posojilnic.

Vprašanje 22. (Kmetijsko društvo v S.) Ali sme postati član naše zadruga tudi oseba, ki ni kmečkega stanu, in ali jo moremo voliti v načelstvo in nadzorstvo?

Odgovor 22. Vaša zadruga je stanovska združitev v svrhu skupnega nabavljanja gospodarskih potrebščin v smislu § 84., točka 7) zakona o osebnih davkih, z eno besedo pravo „kmetijsko“ društvo. Kot tako vživa davčno prostost baš po določilu navedenega paragrafa. Toda nemogoče je v Vaših razmerah — ki sicer splošno veljajo za vse naše kraje —, da bi imeli v sredi kmetovalcev samih osebe, ki bi primerno in pravilno vodile zadrugo. V to svrhu potrebujete pismene inteligentne ljudi raznih stanov, duhovnike, učitelje itd. Da se sme voliti v odbor in nadzorstvo pripadnike drugih stanov ravno v namene vodstva zadruga, priznava odlok ministerstva z dne 4. aprila 1902, št. 83.395 ex 1901.

Vprašanje 23. (Hran. in pos. v H.) Prosimo pojasnila v sledeči zadevi: Izključili bi radi člana pri naši zadrugi, ki se je pregrešil proti pravilom zadruga in spodkopava njen kredit. Ker je pa pri nas dolžan, ne vemo kako postopati?

Odgovor 23. Če član spodkopava dobro ime in kredit zadruga, potem je seveda najboljša, da ga čimprej izključite. Z izključenjem izgubi pravico, uživati posojilo od zadruga, zato se mu z izključenjem istočasno odpove tudi posojilo. Delež se mu izplača po pravilih, tedaj 4 tedne po obnem zboru, ki sklepa o računih onega leta, v katerem je bil član izključen. Opomnimo, da se nahaja v zadolžnicah klavzula, po kateri sme posojilnica odpovedati kedarsibodi posojilo, ne oziraje se na dogovorjeni plačilni rok. To pravico smete vporabiti torej v navedenem slučaju.

Vprašanje 24. (Posojilnica v G.) Občina bi rada pristopila k naši posojilnici in si pri njej najela posojilo? Ali jo smemo sprejeti?

Odgovor 24. Sprejeti smete sedaj po uveljavljanju revizijskega zakona vsako juristično osebo, tedaj tudi občino, ako nimate v pravilih — kakor ima n. pr. večina istrskih posojilnic — določilo, da občina ne sme pristopiti k zadrugi kot član. Občina bi morala skleniti v občinski seji, da pristopi k zadrugi kot član, napraviti pravilni prepis zapisnika seje in ga predložiti deželnemu odboru ali pa okrajnemu zastopu v potrjenje, kjer je tozadevno dovoljenje odvisno od sklepa deželnega odbora ali pa od okrajnega zastopa. Nekatere dežele so se sploh postavile na stališče, da ne dovolijo občinam pristopiti k raiffeisenskim posojilnicam radi neomejenega jamstva, katerega morajo prevzeti vsled svojega članstva. Druge dežele, med temi n. pr. deželni odbor gornjeavstrijski, kjer je raiffeizensko združništvo precej razvito, dovoljujejo pristop brezpogojno.

Če hoče torej občina pri Vas dobiti **posojilo**, mora doseči dovoljenje, da pristopi k Vaši zadrugi.

Če pa hoče občina pri Vas denar **nalagati** na tekoči račun, ni potrebno, da pristopi, ker smete sprejemati vloge na tekoči račun tudi od nečlanov, ne da bi vsled tega izgubili davčno prostost (razsodba najvišjega sodišča z dne 5. decembra 1902).

Občine in druge avtonomne korporacije, ki najemajo posojila pri posojilnicah ali kjer si

bodi za javne naprave, n. pr. za gradnjo cest, za kanalizacijo, za vodovode, za gradnjo šol itd. ali pa v konverzacijske namene vživajo kolkovno prostost glede zadolžnic inkreditnih pogodb, če prej zaprosijo v te namene kolkovno prostost od strani deželnega finančnega ravnateljstva (zakon z dne 25. marca 1902, št. 70).

Vprašanje 25. (Kmetijsko društvo v B.) Ali sme privatni upnik zaseči delež, katerega ima član pri nas? Ali smo dolžni sprejeti na znanje odpoved, ki nam jo naznani upnik glede deležev člana, katerega toži in rubi?

Odgovor 25. Pri Vašem vprašanju nam je treba najprej ločiti dvoje: ali je zadruga ustanovljena na omejeni ali neomejeni zavezi, ker se po tej ravna v prvi vrsti pravica eksekviranja članskih pravic.

1. Pri zadrugi z neomejeno zavezo je delež lastnina zadruga, zato določa že sam § 56 zadr. zakona, da sme privatni upnik eksekvirati le to, kar sme član zahtevati na dividendah in deležih dobička, poleg tega, kar mu pripade v slučaju, če se zadruga razdruži ali pa če izstopi član iz zadruga in se pobota ž njo glede svojih obvez. Dividende in dobički se pa pri raiffeizenkah ne izplačujejo. Deleži se pri zadrugah z neomejeno zavezo ne smejo zarubiti (odločba najviš. sod.) z dne 26. marca 1890, št. 3443; z dne 3. maja 1887, št. 5196; z dne 30. januarija 1878, št. 370). Dokler obstoja članstvo pri zadrugi z neomejeno zavezo, se sme eksekvirati edino le dividende in deleže iz dobička (odločba najvišjega sod. z dne 6. septembra 1886, št. 9854). Če je privatni upnik brezvpešno eksekviral privatno premoženje kakega člana, sme zahtevati eksekucijo tega, kar pripade članu v slučaju izstopa (med tem torej tudi delež). Na podlagi izvršilnega dovolila sme na to upnik povzročiti izstop člana iz zadruga s tem, da naznani odpoved njegovega članstva najmanj 6 mesecev pred pretekom upravnega leta. (§ 59 zadr. zak. in odločba najviš. sodišča 19. februarja 1901, št. 13.633/00).

Zadružno načelstvo pa ima pravico vložiti utok nasproti izvršilnemu dovolilu, ki je bil izdan neoziraje se na določilo § 56 zadr. zak., t. j. če se je dovolila zarubitev deleža (odločba najv. sod. z dne 26. marca 1890, št. 3443).

Prostovoljni preodkaz deleža člana-dolžnika v korist upnika je nedopusten, če ni istočasno vpodana tudi odpoved članstva (§ 58 zadr. zak.). Določilo § 56 (delež se ne sme zaseči) ne nasprotuje preodkazu opravičnega deleža v poteg (odločba najv. sod. 7. junija 1898, št. 7977, in § 308 izvrš. reda).

2. Pri zadrugi z omejeno zavezo se smejo deleži s pogodbo prenašati na drugo osebo z dovoljenjem odbora, ako pravila to naravnost ne prepovedujejo. Če odbor dovoli prenos lastnine deleža, sme privatni upnik obvezanega člana zahtevati, da se mu delež preodkaze namesto plačila (§ 316 izvrš. reda). Ako pa pravila prepovedujejo prenos, ali pa odbor noče dovoliti, da se delež prenese in preodkaze v korist upnika, sme upnik zarubiti vse, kar pripade članu v slučaju izstopa, in na podlagi izvršilnega dovolila zahtevati, da se sprejme na znanje odpoved v smislu §§ 56, 57 in 59 zad. zak.

Zadružni pregled.

Sila zadružne misli. Ni treba nam segati v daljno prošlost, ako se hočemo spomniti vsega boja, vse nepotrebne gonje, ki se je vprizorila proti zadružništvu osobito na

Kranjskem. V tem boju so stali v ospredju možje, ki so iz političnih ozirov napadali in ovirali nastop našega zadrugištva.

Toda tempora mutantur! in ravno oni, ki so nekdanj napadali zadrugištvo, so se danes spremenili v vnete pospeševalce istega.

C. kr. kmetijska družba kranjska je imela dne 27. m. m. svoj 140letni občni zbor. Za nas najimenitnejši sklep je oni, ki se je napravil na predlog g. Lenarčiča z Vrhnik, da naj se vse nakupovalno delovanje „Kmetijske družbe“ postavi na moderno zadrugišno podlago. Iz podružnic oziroma poleg podružnic naj se zasnujejo na podlagi zadrugišnega zakona v svrhu nakupovanja zadruga z omejenim poroštvom, ki bi imele namen nabavljati kmetijske potrebščine. Centrala teh zadrug naj bi bila v Ljubljani, centralni odbor naj bi se izpopolnil, da bi preskrbel vse potrebščine, katere bi mu te zadruga sporočile. Po razvitku zadrugišnega življenja razširi se delokrog zadrug podružnic na razne kmetijske pridobitne svrhe.

V zadnji številki „Nar. gosp.“ z dne 25. junija t. l. smo napisali sledeči odstavek:

„Kmetijske družbe se skoraj povsod bavijo tudi z nakupom gospodarskih potrebščin. Toda njihova organizacijska, rekli bi skoraj birokratična oblika je za živahnost in prožnost današnjega gospodarskega življenja neokretna in nesposobna, tako da se samoobsebi poraja potreba, odtrgati tako poslovanje od kmetijskih družb, nasprotno pa ga priklopiti zadrugišni organizaciji, ki je vsled svojega tehničnega ustroja mnogo bolj prilagodljiva razmeram trgovskega trga. To načelo je popolnoma utemeljeno postavil tudi laniški prvi zadrugišni shod na Dunaju. Kmetijskim družbam bi s tem ne nastala nikaka krivica, narobe, njihov delokrog bi bil olajšan velike ovire, ki danes zadržuje njih glavno nalogo: tehniško-strokovno izobrazbo kmetijstva.“

Konstatiramo, da se je „Kmetijska družba kranjska“ postavila v tem oziru na naše stališče, konstatiramo, da je tudi tukaj **zmagala sila zadrugišne misli**.

Pozdravljamo ta sklep „Kmetijske družbe“ najpristrčneje in izjavljamo, da smo pripravljeni vedno in povsod pomagati pri vresničenju sklepa!

Odlikovanje. Tajni vladni svetnik Viljem Haas, glavni načelnik Državne zveze nemških poljedeljskih zadrug, je prejel pred kratkim komturni križ avstrijskega Franc-Jožefovega reda z zvezdo, dr. Martin Fassbender član pruske zbornice in profesor na poljedelski višji šoli v Berlinu, pa železne krone III. reda.

Oba odlikovanca sta zelo odlična strokovnjaka na zadrugišnem polju, na katerem delujeta že veliko časa. Fassbender in Haas sta delovala še skupaj z Raiffeisenom, toda oba se nista mogla strinjati z njim glede vprašanja centralizacije zadrugištva. Haas se je odtrgal od Raiffeisena in ustanovil posebno zvezo, ki se je tekom časa spopolnila in razvila v sedanjo mogočno nad 16.000 zadrug kmetijskega značaja obsegajočo Državno zvezo. Fassbender se je bil sicer odtrgal od Raiffeisena, toda je pozneje pri njegovem zadrugištvu zopet sodeloval, dokler se ni popolnoma posvetil profesuri na poljedeljskih višjih šolah. Veliko zaslug ima za ustanovitev Zadrugišne šole v Darmstadt. Z ozirom na zadrugišno šolstvo se je vdeležil pred leti tozadevnega razgovora pri Splošni zvezi na Dunaju. Tudi za referat, katerega je imel preteklo leto na I. zadrugišnem shodu na Dunaju Sedlák, ravnatelj češke zadrugišne zveze, je bil podal ves potreben material in informacije.

Haas in Fassbender sta storila veliko za nemško zadrugištvo, toda njih vpliv sega tudi v Avstrijo. Bila sta in sta še vedno moža vztrajnega dela na zadrugišnem polju, zato se radujemo odlike, katero sta dobila na avstrijskih tleh.

Nove zadruga. Meseca junija so bile registrovane sledeče nove zadruga: na Kranjskem: Hranilnica in posojilnica v Dobrovi; Ljudska posojilnica v Logatcu. Na Štajerskem: Posojilnica za Sv. Rok ob Sotli; Zadruga za rejo bikov v Št. Janžu pri Sp. Dravbergu; Bikorejska zadruga v Šmartnem pri Sl. Gradcu. V Dalmaciji: Seoska blagajna za štednjo i zajmove, Dolnji Humac na Braču; Seoska blagajna za štednjo i zajmove, Sutivan na Braču; Seoska blagajna za štednjo i zajmove, Velaluka, sodni okraj Dubrovnik; Srpska zemljoradnička zadruga, Radovanić, sodni okraj Kotor; Kršćanska zadruga pripomoči i štednje, Spljet; Prva dalmatinska ribarska zadruga, Komiža; Potrošna zadruga za državne i pokrajinske činovnike, Split.

Nemško kmetijsko zadrugištvo na Češkem leta 1905. Osrednja zveza nemških kmetijskih zadrug na Češkem v Pragi je razposlala 10. letno poročilo, iz katerega posnemamo sledeče številke glede navedenega zadrugištva. Osrednja zveza je imela 669 zadrug, in sicer 544 hranilnic in posojilnic, 1 zadrugišno tiskarno, 5 nakupovalnih in prodajnih zadrug, 10 zadrug za pridelavo lanu, 1 zadrugo za obdelavo šote, 1 sadjarsko zadrugo, 10 skladiščnih zadrug, 20 mlekarskih zadrug, 1 živinsko-zavarovalno zadrugo, 45 živinorejskih zadrug, 24 bikorejskih, 3 svinjerejske zadruga, 1 pridobitno in gospodarsko zadrugo, 1 zadrugišni mlin, 1 splošno hranilno in konsumno društvo, 1 proizvajalno košarsko zadrugo. Posojilnice so imele 54 626 članov, 98,708.560 kron prometa, 54,111.921 K hranilnih vlog, 938.508 K deležev, 507. 383 K rezervnih fondov in 16,796.105 K vlog v tekočem računu. Pri 33 posojilnicah se je z vložnimi listki (Sparkarten) prejelo l. 1905 K 3920-29 vlog. Skladiščne zadruga so imele 4352, mlekarske 3963, one za pridelavo lanu pa 676 članov. Zveza je posredovala pri nakupu gospodarskih potrebščin v skupni vrednosti 1,217.417-43 K in pri konvertiranju posojil. L. 1905 je konvertirala 60 posojil v znesku 165.000 K, vsega skupaj doslej 210 posojil v znesku 1,061.000 K. L. 1905 je revidirala 265 zadrug i. s. 194 posojilnic in 71 drugih zadrug.

Zadrugištvo na Angleškem je povsem drugega značaja, nego pri nas ali na Nemškem. Razvoj industrije in trgovine vpliva na zadrugišno zjedinjenje gospodarskih elementov povsem drugače, nego pri nas, kjer trgovine in obrti nimamo, ali vsaj ne v posebno vpoštevajoči meri in kjer prevladuje kmetijsko prebivalstvo.

Prve moderne zadruga so se ustanovile na Angleškem. Ročdelški pionirji so ustanovili tam prvo konsumno društvo, tedaj zadrugo produktivnega in distributivnega značaja, ki je postala pravec vsega poznejšega zadrugiškega razvoja. Kreditnih zadrug, posojilnic in hranilnic, po našem vzoru je le malo in še te se pojavljajo še le v poslednjem času. Na Angleškem, kjer so kreditne razmere zelo ugodno vrejene, ne čutijo potrebe po tacihi zavodih. Zato vidimo, da se tudi pri kmetijskem zadrugištvu, ki je plod čisto zadnje dobe, po večini širijo konsumne zadruga.

Nekaj števil! L. 1905 je bilo na Angleškem 2091 proizvajalnih in potrošnih zadrug, ki so imele 2,259.468 članov, tedaj 9-1 % vsega nad 20 let starega prebivalstva na Angleškem.

Skupno zadrugišno premoženje je znašalo 40,947.302 funta sterlinga, in sicer 28,834.732 f. št. deležev, 9,133.703 f. št.

izposojil in 2,998.867 f. št. rezerv (1 funt šterling = okroglo 24 kron). Skupni promet zadrug je znašal 106,489.177 f. št., čisti dobiček pa 10,415.915 f. št.

Čistih konsumnih zadrug je bilo koncem l. 1905 na Angleškem, Škotskem in Irskem 1452 z 2,153.015 članov, kmetijskih konsumnih zadrug pa 218 z 24.220 članov. 75 kmetijskih konsumnih zadrug je bilo na Angleškem in v Walesu, 4 na Škotskem, 139 pa na Irskem.

Zanimivo bi bilo čitati tudi o razvoju raiffeisenskih posojilnic, katere pospešuje zadnje leta po Irskem Irish Agricultural Organisation Society.

Osrednja zveza gospodarskih kreditnih društev za Moravsko in Šlezijo (Ústředni jednota hospodárských společenstev úvěrních pro Moravu a Šlezsko) v Brnu je imela koncem l. 1906 390 zadrug. Denarnega prometa v navedenem letu pa 47,318.264 K. Vloge raiffeisenskih posojilnic pri zvezi so koncem leta vrasle na 7,700.954 K, izposojila pa na 2,308.558 K. Zveza je izvršila tekom leta 322 revizij, med temi več generalnih. Na občnem zboru z dne 13. junija t. l. se je zveza izrekla proti namišljeni ustanovitvi državne centralne blagajne na Dunaju, v kar jo je vodila težnja po gospodarski, predvsem kreditni neodvisnosti od nemške centralistike na Dunaju. Osrednja zveza moravska ni član dunajske Splošne zveze.

Pri glavni zvezi kmetijskih društev v Neuwiedu na Nemškem je bilo začlanjenih koncem februarja t. l. 4103 raiffeisenskih posojilnic. To zvezo je ustanovil in vodil do svoje smrti Raiffeisen, za njim nekaj časa njegov sin, potem Cremer, Heller in sedaj Caspers.

Nemška zveza gospodarskih zadrug v Šleziji je imela koncem l. 1906 184 zadrug-članic.

Na Predarlskem je bilo l. 1905 68 raiffeisenk, ki so imele 10.656 članov, 12,456.846 kron hranilnih vlog in 11,677.663 K posojil. Rezervni fondi so znašali 268 748 K. Predarlška zveza hranilnic in posojilnic in drugih kmetijskih zadrug je v Lauterachu. Revizijo opravlja deželni revizor.

Solnograško zadružništvo. Lansko leto je bilo na Solnograškem 42 raiffeisenk, ki so pridružene centralni združni blagajni v Solnogradu. Revizijo oskrbuje deželni odbor.

Mlekarskih zadrug v Italiji je bilo l. 1906 114, ki so stržile 120 milijonov lir za mlekarne izdelke.

Nemških raiffeisenk na Tirolskem je bilo koncem l. 1906 243, gospodarskih društev pa 5. Hranilne vloge so znašale 41,045.005 K, posojila 20,172.171 K, rezervni fond pa 745.011 K. Društva so obrestovala vloge po $3\frac{1}{2}\%$ — 4% , posojila pa po $4\frac{1}{2}\%$. Članov so imele te zadruge 22.000.

Zajtrk šolske mladine.

Splošno je znano in znanstveno dokazano, da izvirajo iz rednega uživanja zrnate kave, ako se vrši dolgo časa, kakor je pač kdo nagnjen k bolezni, jako škodljive posledice, tako izredna nervoznost, želodčna bolezen, ohromelostno stanje in srčna kap. Vendar se moderni človek, ki mu je le do neprestanega razburjanja, težko loči od tega poživila, ki mu je prišlo že v vsakdanjo navado. Kakor pri kadilecu in alkoholiku je pač učinek strupa tisto, kar ga miče vedno iznova. Kje pa je treba tudi že našo mladino navaditi tega učinka? Od naše dorastajoče dece, ki jo itak utruja, razburja in čisto preobklada šola, naj bi se kar najskrbneje zavračala vsaka druga razburjanja. Prav

tako, kakor ne dajajmo otroku alkohola, mu ne dajajmo vznemirjajoče zrnate kave; pogostoma položi kal poznejšim boleznim, ki jih potem kajpada navadno pripisujemo drugim vzrokom. To je znanost neovržno dognala. Kaj pa se priporoča za najboljši nadomestek tako škodljive zrnate kave? Po dolgoletni izkušnji se je Kathreinerjeva Kneippova sladna kava v vsakem oziru izvrstno obnesla kot prijetno izpodbudna, hranilna in krvotvorna pijača za zajtrk, in mali trud njenega napravljanja se kmalu izplača s tem, da so otroci čvrstejši in cvetočega lica, ne glede na to, da se z njo za vsako družino doseže še izdaten prihranek. Seveda vam je treba strogo paziti, da uporabljate vedno le pristno Kathreinerjevo kavo v zaprtih izvornih zavojih z varstveno znamko župnik Kneipp. Samo ta ima prijetni kavin okus, je izdatna v uporabljanju in torej dobro prijajoča.

VABILO

na

REDNI OBČNI ZBOR

Hranilnice in posojilnice za Izlake in okolico,

reg. zadruga z neomejeno zavezo,

ki se bo vršil v nedeljo, dne 28. julija 1907 ob $\frac{1}{2}$ 4. uri popoldne pri Jak. Hribarju v Izlakah.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Potrjenje računskega zaključka za l. 1906.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Poročilo o izvršeni reviziji.
7. Slučajnosti.

Načelstvo.

Ako bi ob omenjeni uri občni zbor ne bil sklepčen, se vrši pol ure pozneje drugi občni zbor, ki sklepa ne oziraje se na število članov, na istem mestu in z istim dnevnim redom.

VABILO

na

III. redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice na Čatežu,

reg. zadr. z neomejeno zavezo,

ki se bo vršil v nedeljo, dne 21. julija 1907 ob $\frac{1}{2}$ 3. uri popoldne v društvenem prostoru.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Odobrenje računskega zaključka za leto 1906.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Slučajnosti.

Načelstvo.

Ako bi občni zbor 21. julija ne bil sklepčen, sklepal bode čez pol ure drug občni zbor brez ozira na število navzočih udov.

VABILO

k

izrednemu občnemu zboru

Zeljarske zadruge v Šmartnem,
registrirane zadruge z omejeno zavezo,

ki se bo vršil v nedeljo, dne 21. julija 1907 ob 1/2 4. uri
popoldne v zeljarni v Šmartnem.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Potrjenje računskega zaključka za leto 1906.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Slučajnosti.

K obilni udeležbi uljudno vabi

Načelstvo.

Ker je bil na dne 23. junija sklicani občni zbor nesklepčen radi prepičle udeležbe članov, sklicuje se s tem drugi, kateri pa bode sklepal, ne glede na število prisotnih.

VABILO

na

OBČNI ZBOR

Hranilnice in posojilnice v Cerknici,
reg. zadr. z neom. zavezo,

ki se vrši v nedeljo, dne 21. julija 1907 ob 3. uri popoldne
v dvorani hranilnice in posojilnice v Cerknici.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
 2. Potrjenje letnega računa.
 3. Volitev načelstva, računskega pregledovalca ozir. njega namestnika.
 4. Slučajnosti.
- O d b o r.

Od bor.

VABILO

na

redni občni zbor

Mlekarske zadruge Izlake-Zagorje,
registr. zadr. z om. zavezo,

ki se bo vršil v nedeljo, dne 14. julija 1907 po maši pri
Očakarju.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Poročilo nadzorstva.
3. Potrjenje računskega zaključka za l. 1906.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Poročilo o izvršeni reviziji.
7. Slučajnosti.

Načelstvo.

Priporoča se: Vzajemna zavarovalnica proti požarnim škodam in poškodbli zvonov.
Edini domači zavod te stroke: Ljubljana, Medjatova hiša.

Jajca za valiti Najboljih vrst, vzgojenih na velikih posestvih: Minorka črne in bele, Plymouth R, hamburske zlatice, italijanske bele in jerebičje barve à 40 vin., Faverolke, Viandotke srebrne in bele barve à 50 vin., Minorke črne rdeč. greb. amer., italijanske bele rud. greb. (novosti) à 60 vin., Velike pekinske race bele à 60 vin., Amer. vel. br. purani à K 1-20, Bisernice sreb. viš. à 40 vin.

Perutnistvo Smržice, Morava (Smržitz, Mähren)

**Delniška stavbinska družba »UNION«
v Ljubljani.**

Ob zacetku leta sklepaajo posojilnice na obcnih zborih o porabi cistega dobička. — Delniška stavbinska družba „UNION“ se usoja pri tej priliki opozoriti p. n. hranilnice in posojilnice, da so še oddati delnice III. emisije, in da blagovolè vsaj en del čistega dobička uporabiti za nakupovanje delnic družbe „UNION“. — S pomočjo zadružne organizacije se je posrečilo postaviti krasno stavbo hotela „UNION“. — Delničarji postali so solastniki tega podjetja, in delnice imajo sedaj svojo vrednost. Treba je pa še oddati III. emisijo, in odda se lahko, ako naše hranilnice in posojilnice **vzajemno** postopajo in **prevzamejo** delnice. — Tako národno-gospodarsko delo **mora** vspevati. — Oglasila za podpise delnic sprejema podpisani načelnik.

Dr. V. Gregorič,
načelnik.

C. O. BURNS C^o.

New York.

16 let
izkušnje.

Edino dobra domača
hranilnica.

Tovarna: WEIZ (Štajersko).

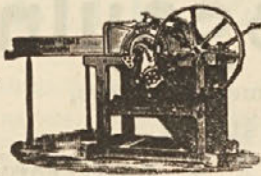
Bureau: Hugo Heller

Dunaj I. Stadiongasse 6.

Mlatilnice

lahko tekoče z rokami za goniti.

Mlatilnice vsakovrstne
z vrtilom (gepeljnom).

Mlatilnice z motor-

jem na bencin (najcenejša gonilna
sila) kakor tudi vsi poljedelski stroji po

zelo znižanih cenah

pri

Karol Kavšeka nasled. 248 x—13

Schneider & Verovšek

trgovina z železnino in zaloga strojev.

Ljubljana, Dunajska cesta 16.

Vsakdo naj se v svojo korist prepriča predno
kupi kaki stroj!

Čujte! Čujte!

Prej 18 K

sedaj 8 K

Krasna remontoir-Gloria sre-
brna ura s 3 močnimi pokrovi,
bogato okrašena, dobro idoča,
3 leta garancija, pošilja proti povzetju za **samo 8 kron**

Henrik Weiss — Dunaj XIV./3.

Sechshauserstrasse 5/38. 12—5

C. kr. priv.

pred ognjem in tatovi varne

blagajne

prodaja najceneje dobro znana tovarna blagajnic

M. Adlersflügel

založnik Raiffeisnovih posojilnic

Dunaj, I., Franz Josephs-Quai št. 27.

247 24-13

Družba za vpeljavo domačih hranilnic

družba z neom. zavezo,

Dunaj I. Seilergasse 4.

Telefon št. 4996.

Poštnohranilnični čekovni konto št. 88.098.

Pod. I. poniklana.

Cena K 4.—.

**200 avstrijskih zavodov je
vpeljalo način domačih hra-
nilnic in doseglo izborne
vspehe.**

Pod. II. brunirana.

Cena K 4.50.

Stisnjene iz jeklene pločevine.

Vzorci na razpolago brez stroškov.

12—7

Najboljša in najsigurnejša

Stanje vlog 30. aprila 1907:
čez 13 milijonov kron

prilika
za štedenje!

Denarni promet 30. aprila 1907:
čez 19 milijonov kron

Ljudska posojilnica

registrovana zadruga z neomejeno zavezo,

preje: Gradišče štev. 1

sedaj: Kongresni trg št. 2, I. nadstropje

sprejema hranilne vloge vsak delavnik od 8. ure zjutraj do 1. ure popoldan ter jih obrestuje po

4 1/2 %

brez kaknega odbitka, tako, da sprejme vložnik od vsacih vloženih 100 kron čistih **4 K 50 h** na leto.

Stanje vlog 30. aprila 1907: K 13.927.621·90 — Denarni promet v letu 1906: 55.129.024·18

Hranilne knjižice se sprejemajo kot gotov denar, ne da bi se obrestovanje kaj prekinilo.

Za nalaganje po pošti so poštnohranilnične položnice na razpolago.

V Ljubljani, dne 30. aprila 1907.

249, x—13

Dr. Ivan Susteršič,
predsednik.

Odborniki:

Josip Šiška, kanonik,
podpredsednik.

Fran Povše,
vodja, graščak, deželni odbornik, drž. in dež. poslanec itd.

Anton Belec,
posestnik, podjetnik in trgovec v Št. Vidu nad Ljubljano.

Anton Kobi,
trgovec in pos. na Bregu.

Karol Kauschegg,
veleposestnik v Wildonu

Matija Kolar,
župnik pri D. M. Polju,

Ivan Kregar,
svet. trg. in obrt. zbor. v Ljubljani.

Frančišek Leskovic,
zasebnik in blag. ljud. pos.

Karol Pollak,
tovarnar in posestnik v Ljubljani.

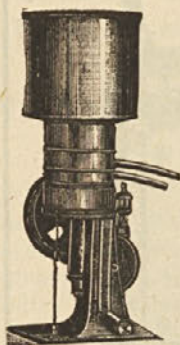
Ivan Pollak,
tovarnar in pos. v Ljubljani.

Gregor Šlibar,
župnik na Rudniku

Delniška družba Alfa Separator, Dunaj, XII. Wienerbergstrasse 31

Zaloge: PRAGA, GRADEC, KRAKOV.

Največja specialna tovarna mlekarkega orodja, strojev in pločevinskega blaga. Popolne mlekarneške opreme in hladilne naprave.

Originalni Alfa Laval posnemalniki model 1906

so največja popolnost posnemalnega stroja

Uzredno zboljšanje.

Zvišana delavna zmožnost.

Konkurenčne stroje zamenjujemo z Alfa posnemalniki pod najugodnejšimi pogoji.

Alfa-vrči za mleko

Patentovane Issehhardove hladilne naprave

iz posebno močne jeklene oklopne pločevine. Nizke nabavne cene. — Ohlajenje na 1—2° C.

Vse mlekarneške priprave najboljšega izdelka vedno v zalogi.

Ceniki na željo brezplačno in franko.

Dopisovanje v slovenskem jeziku.

x—8

